

Kiosk op het Wapenplein

Een korte, gedecideerde tik op het kathedr. De dirigent kijkt om zich heen, wiegt even op de tenen en heft het hoofd. De muzikanten, in uniform en opmerkzaam, zetten zich schrap: het blaasinstrument aan de lippen, de trommelstokken gereed. Eén, twee, - en een klankenregenboog gutst uit de kiosk en waait de opgetogen omstanders tegemoet. Hoe gracieus is het wonder dat muziek heet!

1895-1998: zo oud is onze kiosk op de 'Grote Markt'. Eigenlijk een overlevend gebouw dat getuigt van de smaak en de stijl van een voltooid verleden tijdperk. Maar niet het enige: de beide hoekhuizen, palend aan de Adolf Buylstraat – waar nu Pralines Neuhaus en Mach 3 gevestigd zijn – dateren ook van vóór 1914. Als bij wonder heeft de grote kiosk de oorlogshandelingen van mei 1940 ongedeerd doorstaan. Nochtans viel het grootste deel van de toenmalige gebouwen (o.m. het Stadhuis, de bibliotheek, talrijke cafés en restaurants) ten prooi aan brandbommen. Na 1945 is alles herbouwd. Het Wapenplein mist stijl en klasse, vind ik, en enkele malen gingen stemmen op om ook die 'lelijke' kiosk te laten verdwijnen. Tot in de zeventiger jaren de idee van het koesteren van het bouwkundig erfgoed aan kracht en aan effect won. De kiosk op het Wapenplein is nu erkend en beschermd als monument bij Koninklijk Besluit van 22 september 1981.

Esthetisch benaderd is het een eclectisch gebouw. Onderaan is het in steen, rustiek uitgewerkt met bossages op de acht zijden. Daarboven zijn ranke, dubbel gerijde, gietijzeren zuilen en balustrades in smeedijzer, nog afkomstig van de kiosk van het zogenaamde tweede Kursaal, (waarover straks meer). Tenslotte is er een grote koepel met bovenop een lantaarn, beide in hout, met zinkbedekking en voorzien van een bliksemafleider. Dit alles geeft de kiosk het typische uitzicht en de identiteit van het eind van de 19de eeuw. Het dak is afgezoomd met gebroken frontons met telkens daarboven segmentvormige frontons.

Vier lieren dragen de namen van vier componisten: de Fransman Gounod, de Belg Grétry, de Duitser Wagner en de Italiaan Rossini.

Dit opsmerken is niet uitzonderlijk.

Het interieur van bijvoorbeeld het befaamde Concertgebouw (1888) in Amsterdam bevat diverse namen van toondichters verwerkt in het fraaie interieur.

Een eveneens achtzijdige volumineuze houten luster is met evenveel dunne staven binnenin de kiosk gehecht aan de lantaarn.

De vloer die bestaat uit grote stukken onregelmatig gesneden, kloeke blauwsteen en de wat afgesleten treden van de trap die leidt van de markt naar het eigenlijke podium, op 1,75 meter hoogte, hebben geen bijzondere kenmerken.

Langsheen de buitenzijden zorgen gewone lampen voor licht en aan de binnenwand zijn acht halogeenlampen aangebracht voor de musicerenden. Het geheel heeft cachet en brengt een gepaste sfeer.

De ruimte onder het podium doet dienst als bergplaats voor de muziklessenaars, het verhoog van de dirigent, de stoelen van de muzikanten en eventueel voor een aantal instrumenten.

Zolang ik mij herinner, is de muziekkiosk op het Wapenplein steeds keurig onderhouden geworden, in donkergroene verf gestoken, voorzien van frisse bloemenpracht. De kiosk is moeilijk weg te denken uit het centrum van Oostende en draagt zoals de Mercator, de Wellingtonrenbaan, het staketsel, de jachtdokken en het Leopoldpark bij tot de eigenheid en de luister van deze Stad aan Zee.

De kiosk werd uitgevoerd door aannemer Léon Pannier naar de plannen van stadsarchitect Theobald Van Hille. Pannier was in die tijd een firma met aanzien, want zij stond ook in, na openbare aanbesteding, voor de vernieuwbouw van de toren van het daar gelegen stadhuis en voor de herbestrating van het Wapenplein.

De historische kant van de zaak heeft ook zijn rechten.

Spontaan welt de voor de hand liggende vraag op naar het waarom, de noodzaak van een vaste kiosk op dit marktplein: waarom toén en niet eerder of niet later? Eigenaardig maar een feit is, dat tot nu nog niet eerder een uitvoerig artikel gewijd is aan de geschiedenis van deze kiosk. Volgens het boek *Ostende Ancien et Nouveau*, van Eugène Bochard, stond

tot en met het jaar 1894 een grote lantaarn als lichtbaken te midden van het Wapenplein. Daar werd elke zondag een plankenvloer rond gelegd waarop de fanfare van de Burgerwacht of van één of andere muziekvereniging, van 12 tot 13 uur, een concert kwam geven.

Ook dat is een fenomeen dat geleidelijk gekomen en gegroeid is, meen ik, en ik vind het spijtig dat elders geen verduidelijking, geen nadere gegevens nog bij te vinden zijn. Toch is het, via het doorlopen van het Oostendse Gemeenteblad, mogelijk zich een betrouwbaar beeld te vormen van de ontwikkeling naar het bouwen van een vaste kiosk op het Wapenplein.

Begin 1893 namen een aantal bewoners van het Wapenplein niet langer genoegen met een kiosk die na een aantal speelbeurten in het seizoen weggenomen werd. Daarom richtten zij zich tot het Stadsbestuur met een petitie ten einde eens en voorgoed een vast muziekgebouw te krijgen (Gemeenteblad, 1893). Een ongelukkige, moeilijk te verhelpen omstandigheid droeg bij tot het inlossen van deze verzuchting die ook bij andere Oostendenaars en toeristen leefde.

De grote concertzaal van het toenmalige, tweede Kursaal dat afgewerkt was in 1878, had een slechte akoestiek.

Ondanks een hele reeks verbeteringen in de loop van de volgende jaren bleek aan de geluidsvervorming niet te verhelpen.

Eén van de middelen tot verbetering was het plaatsen van een kiosk middenin de rotonde van de concertzaal.

Maar ook dat bleek een lapmiddel en een hinder.

Deze kiosk, in de kolommen van de *Echo d'Ostende* van 14 januari 1894 afgedaan als zijnde '*un champignon déplaisant*', moest na zeer vinnige kritieken in de loop van het winterseizoen van 1893-1894 uit het Kursaal weggenomen worden.

Maar waar neergezet, indien men enigszins uit de kosten wilde komen?

Vandaar dat de vraag van raadslid Goffin in de zitting van de gemeenteraad van juni 1894 een volgende, logische stap was. Of de oude, afgedankte kiosk van het Kursaal een nieuwe en vaste bestemming kon krijgen op het Wapenplein? Een commissie van de gemeenteraad wenste zich vooraf te beraden. En ja, na het afwegen van vóór en tegen, gaven de gemeenteraadsleden hun goedkeuring in januari 1895 aan de nieuwbouw van een vaste kiosk naar de plannen inmiddels opgemaakt door

de eigen stedelijke dienst voor openbare werken. Gelet op het feit dat er bij nieuwbouw slechts een geringe meerkost was, werd afgezien van het oorspronkelijk voornemen om gebruik te maken van de ontmantelde Kursaalkiosk (Gemeentebld, 1894).

Nu kwam er schot in de zaak. Reeds op 19 februari 1895 werd de aanbesteding voor de eigenlijke bouw toegewezen aan het laagste bod van aannemer Léon Pannier, voor de som van 12.100 frank. Eens de werken aangevat, werd er goed aan voortgedaan (*Echo d'Ostende* van 31 maart 1895). Feest op zondag 2 juni 1895: de nieuwe kiosk, alhoewel ze nog niet geheel voltooid was, wordt officieel in gebruik genomen.

De eer om 's middags het allereerste concert te geven, viel te beurt aan de muziekmaatschappij Euterpe (waaruit wat later de huidige Stadsharmonie ontstaat), onder leiding van Emile Pierkot.

Op het programma stond:

- *Les carabiniers sont là!, pas redoublé* van Turine
- Ouverture van *La dame de pique* van Franz Von Suppé
- Fantaisie op *Le bal masqué* van G. Verdi
- *Les moissonneuses*, gavotte van D. Boëhne
- *Mosaïque sur des Airs nationaux* van Kling

Het optreden viel in de smaak. Volgens de *Echo d'Ostende*:

'Een uitgelezen programma met verzorgde uitvoering, warm handgeklap, met een akoestiek die uitstekend schijnt te zijn.' De dag daarop, maandag 3 juni 1895, was het de beurt aan de uitstekend genoemde muziekkapel van de Oostendse Burgerwacht, onder leiding van Gust Dorchain.

Ook de nieuwe bevoering van het Wapenplein werd becommentarieerd en geprezen. Ze was door toedoen van dezelfde aannemer volledig opnieuw aangelegd en 'waarover allen die het antieke mozaïek gekend hebben van het toen nog ruwe, oneffen plaveisel, zich niet over zullen beklagen'.

(*Echo d'Ostende* van respectievelijk 2 en 6 juni 1895)

Sinds 1895 kenden wij een aaneenschakeling van bewogen jaren en seizoenen, maar de kiosk staat er nog. Schijnbaar hebben de evenementen op haar geen vat, al is de tijdsgeest in de loop der jaren fel gewijzigd en niet in het voordeel van de muziekharmoneën en fanfares. Een bloeitijd was de periode toen de stad Oostende in het zomerseizoen feeststemming bracht door het aantrekken van binnen- en buitenlandse muziekmaatschappijen.

In 1889 werd voor het eerst een dergelijk festival georganiseerd en wel op de kiosk van het Wapenplein, tot vermaak van de vele zomerse bezoekers. Dit succes moest herhaald worden en op punt gesteld worden door de Gemeenteraad. Oostende heeft aldus van 1889 tot een eind in de Golden Sixties, het Festival Permanent of het Bestendig Festival georganiseerd en bijgedragen tot het welslagen van het toerisme waar veel inwoners van leefden. Het is ondoenbaar en ook niet gewenst om in dit korte bestek een compleet overzicht te geven. Drie frappante anekdoten van vóór 1914 wil ik jullie echter niet onthouden.

De handelaars van de Groentemarkt, omschreven als *'un des plus beaux du pays'* (Gemeentebblad 25 april 1899), voelden zich wat achtergesteld in hun belangen en spraken het bestuur in volgende bewoordingen aan (Gemeentebblad 25 mei 1897):

Oostende, den 9sten Mei 1897.

Aan de Heren Burgemeester, Schepenen en Gemeenteraadsleden.

MIJNHEREN,

Wij ondergeteekende, bewoners en neringdoeners der Groenselmart en aanpalende straten, nemen de eerbiedige vrijheid u te vragen, dat gij de goedheid zoudt willen hebben van de Groenselmart wat op te luisteren, met er gedurende het seizoen eenige concerten te willen geven, in plaats van alles op de Wapenplaats.

*Verhopende, Mijnheeren, dat onze vraag een gunstig onthaal zal bekomen, noemen wij ons,
Uwe toegenegen dienaren.*

Vlak vóór het seizoen van 1904 : opnieuw een verzoekschrift, ditmaal vanwege een aantal inwoners van Oostende, om « (...) concerten te zien inrichten op de kiosk van het Wapenplein » (Gemeentebblad, nr. 11, 7 juni 1904, p. 285).

Een sieraad van de openbare markten is de plaats waar de bloemen verkocht worden. Het lokt volk en het geeft kleur aan een deel van het hart van Oostende. Blijft de Groentemarkt de beste ligging? Of biedt het Wapenplein, aan de kant van de Kapellestraat, de meeste garanties voor een goede verkoop en een vlotte doorgang voor het verkeer ? Af en toe laaide de

discussie op en touwtrekkerij kwam eraan te pas. Tijdens één van die besprekingen, midden 1908, brengt raadslid Chenot volgende oplossing voor een soms teveel aan zonneschijn:

« (...) Gedurende verscheidene jaren heb ik het houden van de bloemenmarkt aanbevolen rond de « lelijke » kiosk die momenteel het Wapenplein ontsiert. Men zou het uitstallen van de bloemen kunnen laten gebeuren onder een groot zeil dat op vier staven opgezet wordt en anderzijds vastgehecht wordt aan de kiosk om haar aldus aan het zich te onttrekken ». (Gemeentebblad, nr. 11, 4 augustus 1908, p. 530)___

11 juli, De Vlaamse feestdag, heeft tegenwoordig het Wapenplein als plaats en kern van de viering.

Het heeft strijd gekost om onze identiteit en waardigheid te zien erkennen door de overheid en de meerderheid van de bevolking.

In 1910 kwam de kiosk ter sprake in de interpellatie van raadslid Mollet, toen hij het namens het toenmalige 11 juli-Comité had over :

« De weigering den Vlamingen toegebracht, de Kiosk der Grootte Markt te mogen bezigen op maandag 11 juli laatstleden » :

« (...) Een groep Vlamingen, toevoorende aan de verschillende politieke partijen, wilden dees jaar dit heugelijke feit herdenken. (...) De werklieden, waarvan ik hier een der vertegenwoordigers ben, zijn Vlamingen. Zij hooren graag het Vlaamsche woord weerklinken. Onze Vlaamschegezinde burgers houden ook aan hun Vlaanderen, en het is daarom dat ik mij tot U richt, Heer Burgemeester, om te vragen wat onder die weigering schuilen mocht (...) ». De Vlaamse Beweging kreeg sterke tegenwind en weinig gehoor bij de conservatieve kringen en krachten. Het betrof voor hen een netelige kwestie waar zij weinig goeds in zagen en waar zij maar weinig sympathie voor konden opbrengen.

Burgemeester Alfons Pieters, antwoordde :

Als bestuurlijk korps heeft het Schepenen College het onbetwistbaar recht, zooniet den plicht, zich onzijdig te toonen tegenover eene betooging, waarvan de echte beteekenis zou kunnen miskend worden door een groot

getal onzer vreemde bezoekers. Wat meer is, de elfde Juli is niet als nationale feestdag door de openbare besturen erkend.

Wij hebben aan de vraag die ons door het inrichtend Komiteit gedaan werd, geen gunstig gevolg kunnen geven. Het Schepen College heeft de gewoonte niet toelagen te verleen zonder te weten welk gebruik ervan gemaakt wordt, en in dit geval was de vraag eener toelage van 300 frank op niet de minste uitlegging gesteund. Voor wat de plaats der betooging betreft, deze kon op de groote markt niet gedaan worden met de medewerking der stadsharmonie, omdat, op het voorgestelde uur, dezelfde harmonie haar dagelijksch concert op de kiosk dier plaats geven moest.

Wat meer is, de betooging heeft, in volle vrijheid en zonder de minste belemmering, op den Groenselmarkt plaats gehad, nadat de optocht met verscheidene muziekkorpsen door de straten getrokken was. De kritieken gericht tot het Schepen College hebben dus geen reden van bestaan.

Wij kunnen ons bijna niet indenken hoe het Wapenplein vergroeid is met zijn kiosk, die plechtigheden en vieringen, muziekoptredens en de vele voorbij flanerende passanten vrolijk en « feestelijk », het thema van deze tiende Open Monumentendagen, begeleidt.

*Emile Smissaert
lic., historicus*